

Esztelecki Péter - Kőrösi Gábor¹⁰: Idegennyelv-tanulás megvalósítása online eszközökkel

Absztrakt: Felesleges ragozni, hogy az idegennyelvek ismerete mennyire fontos ahhoz, hogy boldogulni tudjunk a nagyvilágban. Ezt szem előtt tartva sok szülő lehetővé teszi gyermeke számára, hogy még az általános iskola megkezdése előtt nyelvórákon vegyen részt. Legtöbb európai országban az általános és középiskolai oktatás során a tanulók egy vagy két idegennyelvet tanulnak, amit a felsőfokú oktatás során tovább tudnak csiszolni. Természetesen ezen kötelező nyelvtanulási formákon kívül még különböző nyelvi iskolák és magántanárok segítségével is lehetőség nyílik a nyelvek elsajátítására minden korosztály részére. A felnőttképzés során már nehezebb összehangolni a nyelvtanuláshoz szükséges időt és a munkaidőt, valamint a távolságok leküzdése is nagy költséget jelent. A technika fejlődése már a '80-as években, lehetővé tette, hogy személyi számítógépen lehessen otthoni környezetben nyelvet tanulni, először csak karakteres felhasználói felületen, majd később hanganyagok, képek és mozgóképek segítségével. Az Internet elterjedésével és sebességének növekedésével új lehetőségek nyíltak a digitális nyelvtanulásban. A témérdek letölthető tananyag mellett az E-learning segítségével lehetőség nyílt a virtuális tanulási környezetben való nyelvtanulásra is, mely lehetővé teszi a tananyagok könnyű elérését és lehetőséget biztosít a kommunikációra az oktatóval és a tanulótársakkal, valamint ily módon lehetőség van a megszerzett tudás ellenőrzésére is. A napjainkban egyre nagyobb teret hódító M-learningnek köszönhetően már mobiltelefonunk is a nyelvtanulás eszközévé válhat. Tanulmányunkban e témakört körüljárva vázoljuk fel, hogy milyen lehetőségek mutatkoznak az online nyelvtanulásra.

Bevezető - előzmények

Mielőtt az online eszközöket vennénk sorra, röviden szeretném bemutatni az ezen időszak előtti lehetőségeket, azoknak pozitívumait és negatívumait. Az idegennyelvek tanulásában az írott anyagon túl nagy áttörést jelentett a hanghordozó médiumok megjelenése, amiben úttörőnek számított a bakelitlemez, majd a hangszalag és a cd lemez. Ezekhez a hanghordozókhoz szinte minden esetben tartozott valamilyen tankönyv is, és a kettő kombinációjával lehetett végigkövetni a tanegységeket. Emellett még fontos megemlíteni a pusztán szöveges alapokon nyúló levelező oktatás, melyet az 1840-es években Isaac Pitman kezdett alkalmazni egy gyorsíró tanfolyam során. Az Első Világháború után a BBC rádión keresztül sugárzott tananyagokat a hagyományos tanulási formák kiegészítésére. Az 1960-as években a hang anyaghoz kép is párosult a televízióknak köszönhetően. Az 1980-as és 1990-es években egyre több háztartásban megjelent a számítógép, mely eszköz új lehetőségeket biztosított a tanulásban, valamint új dimenziók nyíltak meg az Internet elterjedésével, és annak sebességének a folyamatos növekedésével. A bakelitlemezek lejátszására nem állt rendelkezésre könnyen hordozható eszköz, így a tanulás többnyire helyhez kötött volt, azonban lehetővé tette, hogy a tanár jelenléte nélkül meg lehessen hallgatni a felvett anyagot, és ennek segítségével elsajátítani a leckéket. A lemezt házilag nem lehetett másolni, a hang minősége gyenge volt, és a folyamatos lejátszások következtében egyre jobban veszített az élvezhetőségéből. A hangszalagok esetében az úgynevezett sétáló magnók (walkman-ek) lehetővé tették, hogy a hanganyagokat helytől és időtől függetlenül lehessen meghallgatni. Ez a típusú hanghordozó jobb minőséget biztosított, a szerzői jogokat figyelmen kívül hagyva sokan másolatokat is készítettek. Mind a lejátszások, mind a másolások esetében romlott a felvétel minősége.

¹⁰ Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium és Kollégium, Posta utca 18, 24400 Zenta, Szerbia
esztelecki@gmail.com imgaboy@gmail.com

A cd lemezek esetében is fontos szempont volt a hordozhatóság, melyre az eszköz biztosított volt. A felvétel minősége teljesen megfelelő volt, és a sok használat és másolás után sem romlott. Nagy előnye még az volt, hogy a tanegységek külön állományként kerültek eltárolásra, és így sokkal gyorsabbá vált a megfelelő hangfile elérése.

Fontos összekötőkapocs volt a különböző hangtömörítési eljárások megjelenése, mint például az mp3-as kódolás, mellyel tízszeres tömörítést lehetett elérni a hang minőségének szinte észre sem vehető romlásával. A cd lemezek esetében használt PCM kódolást használva egy órányi hanganyag 600MB tárhelyet igényelt, míg az mp3-as kódolásnak köszönhetően ez a méret 60MB-ra zsugorodott, de a minőség rovására további tömörítést is lehetett alkalmazni a méret csökkentése érdekében. Ez a méretbeli csökkenés azért bírt nagy jelentőséggel, mert a szélessávú Internet megjelenése és elterjedése előtt a letöltési sebesség sok helyen alig érte el az 1-2KB/másodpercet (később a 7KB/másodpercet), ami főként szöveges tartalmak letöltésére volt elegendő, és amivel egy órányi tömörítetlen hanganyagot napokig tartott volna letölteni, ám tömörítve egy tanegység elviselhető idő alatt letölthető volt, bár a mai szélessávú Internethez viszonyítva még ez is nagyon hosszú időnek számított. Tehát ennek köszönhetően lehetővé vált az olyan online tartalmak, weboldalak létrehozása, ahol a szöveges tartalom mellett rövidebb hanganyagok meghallgatását, letöltését is lehetővé tette. Ez megint egyfajta helyhezköttöttséget eredményezett, azonban ezeket az állományokat hordozható eszközökre másolva, helyszíntől függetlenné lehetett tenni a tanulást. Ebben a Web 1.0-ás felállásban a hallgatók passzívabb szerepet töltöttek be, csak információkat fogadtak be, viszont a Web 2.0-ás eszközök lehetővé tették, hogy a tanulók is aktív szerkesztői lehessenek a tananyagok (McLoughlin, Lee, 2007), ahol a tárolás többnyire felhő alapú tárolással történik, könnyű hozzáférést biztosítva minden résztvevő számára tetszőleges helyről. Egy tanulmány szerint (Stvenson, Liu, 2007) azok az idegennyelv-oktató weboldalak válhatnak sikeressé, melyek tartalmazzák a klasszikus Web 1.0-ás tartalmakat kiegészítve a Web 2.0-ás kollaboratív eszközökkel, valamint a könnyű használhatóság és letisztult kezelőfelület szükségességét is megemlíti.

Az online oktatás lehetőségei

A távoktatásra sokféle definíció született, de mindegyik az időtől és helytől való függetlenséget emeli ki, valamint azt, hogy tömegoktatásra alkalmas eszköz, mely figyelembe veszi az egyéni tanulási szempontokat valamint egyéni tanulási ütemet biztosít a hallgatók számára. Az E-learning és M-learning esetében az IKT eszközök jelenlétét érdemes még kiemelni.

Két E-learning formációt különböztetünk meg:

- Számítógép alapú képzés (Computer Based Training – CBT): ebben a statikus formában a tanulóhoz valamilyen adathordozón vagy Interneten keresztül jut el a tananyag, valamint a
- Web alapú képzés (Web Based Training – WBT): a tanár és a diákok között valamint a diákok közti kommunikáció megvalósításával, fórumok használatával, esetleg videokonferenciával hatékonyabbá tehető az oktatás.

Kéty András jogosan teszi fel a kérdést, hogy az E-learning különbözik-e az Interneten megosztott tartalmaktól? A válasz igen, mivel az E-learning egy idegenvezetővel megtett utazáshoz hasonlítható, ahol az ismeretek fokról fokra elsajátíthatóak, majd ezek a gyakorlatban is alkalmazhatóak lesznek. Például, ha a zongorázást vesszük alapul, akkor az E-learning a tanár által egymásra épülő tartalmak elsajátítását jelenti, míg az Internetes oldalak egy könyvhöz hasonlíthatóak, aminek az ismerete még nem biztos, hogy elégséges ahhoz, hogy megtanuljunk zongorázni (Kéty, 2006).

Megkülönböztetjük még a virtuális és a kevert módszert. A virtuális módszer a kommunikáció kizárólag a virtuális tanulási környezetben (Virtual Learning Environment – VLE) zajlik a rendszerben küldött üzenetek vagy fórumok használata segítségével, tehát a tanár és a diákok személyes találkozására nem kerül sor, valamint a diákok sem találkoznak egymással.

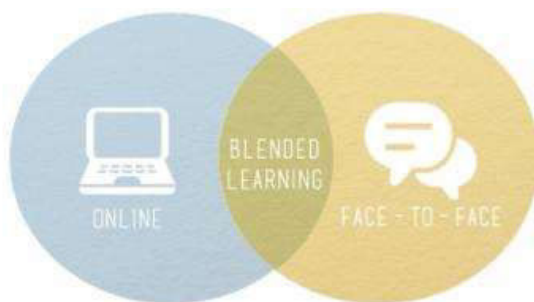

1. ábra: A virtuális módszer

A tanároknak megvan a készsége ahhoz, hogy emberekkel foglalkozzanak, és az oktatói, nevelői munka során erre szükség is van, tehát a számítógépek nem helyettesíthetik teljes mértékben a tanári jelenlétet. A számítógépek nagyon fontos eszközei az oktatásnak, de nem tudják helyettesíteni a természetes világot. Például a számítógép lehetővé tudja tenni számunkra, hogy betekintést nyerjünk egy ökoszisztémába, de hogy annak működését teljesszűően meg tudjuk érteni, a helyszínen kell megfigyelést végezni, elemezni azt, tehát a virtuális világ segítségével csak korlátolt betekintést nyerhetünk a természetes élővilágba (Posey, Burgess, Eason, Jones, 2010).

A teljesen virtuális módszer nagyon jól alkalmazható bizonyos kurzusok esetében, főként a felnőttoktatásban vagy egyetemeken, ahol sűrűn még a vizsgáztatás is online módszerekkel történik. Azonban például az általános iskolások esetében szükséges, hogy kortársaikkal együtt tanuljanak, nevelkedjenek az iskolapadban, szociális ingerek érik őket.

A kevert vagyis blended módszer, lehetővé teszi, hogy a tanulók bizonyos tananyagokat, online módszerekkel sajátítsanak el abban a környezetben, ahol szeretnék, és olyan időbeosztással, ami nekik megfelel, természetesen betartva a határidőket. Az oktatás többi része a klasszikus iskolai órák keretén belül történik, ahol meg lehet tárgyalni az otthoni tanulás közben felmerült kérdéseket. Általában a tanulók az elméleti háttérrel ilyen módon otthon tudják elsajátítani és a tanórán így több idő marad a feladatok megoldására és a gyakorlati ismeretek átadására.

2. ábra: A kevert módszer

Az M-learningre vagyis a „mobil tanulásra” is sok definíció létezik, de mindegyik azt hangsúlyozza ki, hogy a ez valójában az E-learning és az okostelefon fúziója (Mohamed, 2009), valamint azt, hogy ez a tanulási forma mobilkommunikációs eszközöket használ kommunikációs csatornaként. Ennél a megoldásnál még jobban teljesül az időtől és helytől való függetlenség az eszköz könnyű hordozhatósága miatt. Így jól kihasználható tanulásra, ismétlésre például a tömegközlekedésen eltöltött idő vagy szünetek stb. Az E-learninget és az M-learninget közös néven U-learningnek is nevezik vagyis, ami mindenütt jelenlévő tanulást jelent.

Horváth Cz. János bevezeti még az I-learning fogalmát is, mely szerint ez a forma az oktatási lehetőségek kiterjesztése az internet-kultúra felhasználásával. Az I-learning tananyag a tanuló önálló tanulási képességére támaszkodik, amit igyekszik kiegészíteni tartalmi és képi, látványtechnikai megoldásokkal. A hagyományos oktatási formákhoz (nyomtatott könyvhöz) képest itt a megjeleníthető információmennyiség szinte korlátlan, annak formája kimeríthetetlen (képek, hangok, kis mozik, szövegek sokasága (Horváth, 2004).

Az U-learning előnyeként tudható be, hogy könnyedén áthidalja a nagy távolságokat, így csökkentve vagy teljesen megszüntetve az utazási, valamint az adminisztratív költségeket, a tananyag bármikor bárhol elérhető, tananyag könnyű bővíthető, a saját ütemben folytatott tanulás nyomon követhető és számonkérhető. Nagy előnye még, hogy egyéni haladási tempót tesz lehetővé. Hátrányként érdemes megemlíteni, hogy a rendszer bevezetésekor nagy költségekkel kell számolni, az oktatóknak is szemléletváltásra van szüksége, a tanárral való kevésbé interaktív kapcsolat miatt az oktatás személytelenné válhat, a tanulóknak szükséges az önálló tanulás módszereit megismerni.

Becker szerint (Becker, 2010.) az amerikai tanárok nagy része szkeptikus az online oktatással kapcsolatban, és 70%-uk vonakodó vagy későn alkalmazkodik az új technológiákkal kapcsolatban, valamint megállapította, hogy mindössze a tanárok 25%-a alkalmaz technológiai eszközöket a tantermi oktatás során.

Idegennyelv-tanulás az online eszközökkel

Levy definíciója szerint A CALL vagyis a számítógéppel támogatott nyelvtanulást (Computer-assisted language learning) az IKT eszközök széles skáláját vonultatja fel, kiemelve a virtuális tanulási környezetet (VLE) és a web-alapú távoktatást (Levy, 1997).

Sokaknak az E-learning hallatán egyből a Moodle jut eszébe, amely az egyik legelterjedtebb oktatási keretrendszer, mely jól használható szinte minden tantárgy oktatásában így az idegennyelvek tanulásában is. A rendszer előnye, hogy ingyenes és open source vagyis nyílt forráskódú, tehát bárki által felhasználható és szerkeszthető, új modulokkal bővíthető, ellentétben a kereskedelmi forgalomban kapható BlackBoard nevű keretrendszerrel. A Moodle lehetővé teszi a belépést a diákok, tanárok, és adminisztrátorok számára. A különböző kurzusokhoz hozzárendelhetők a kurzusvezetők és a diákok, valamint könnyen feltölthetőek és módosíthatóak a tanegységek, tananyagok. A kérdésbankban eltárolt kérdésekből tesztek állíthatók össze, és ezek felhasználhatóak a tudás ellenőrzésére teszt formájában, melyet a tanár át tud tekinteni és kiértékelni. A Moodle egy saját levelezési rendszerrel is rendelkezik, valamint különböző fórumok is létrehozhatóak, ahol a tanárok a diákokkal tudnak kommunikálni, és a diákok egymással is akár meg tudják vitatni a felmerülő problémáikat. Ám a gyakorlatban az tapasztalható meg, hogy a hallgatók szívesebben és intenzívebben használják a kurzushoz létrehozott Facebook csoportot (Esztelecki, Kőrösi, 2015). A keretrendszerben nagyon aprólékosan ki van dolgozva minden, és valójában ez a sok lehetőség kicsit nehézkessé teszi a használatát a diákok, de főként a tanárok számára. A többi keretrendszer is hasonló funkciókkal bír, esetenként más dizájnnal, egy kicsit más koncepcióval, de a fő irányvonalak ugyanazok. Például a Palabea rendszert a közösségi hálózatok alapjaira fektették, külön figyelmet szentelve az ismeretségek kialakítására.

Az idegennyelv-tanulás megvalósítható a teljesen virtuális tanulási környezetben, valamint kevert módszerrel is. A VLE-ben történő tanulás esetében nem kerül sor a résztvevők személyes találkozására, viszont saját készítésű videókkal személyesebbé lehet tenni a kurzust, és ezzel csökkenteni a lemorzsolódók számát. A multimediális eszközöknek köszönhetően meghallgathatóak és megtekinthetőek az oktatási anyagok, valamint a nyelvvoktatásra kiélezett keretrendszerek többsége támogatja a hallgatók mikrofon segítségével történő visszajelzését, melyeket sok esetben a rendszer automatikusan feldolgoz a beszédfelismerő algoritmusok segítségével ki is értékeli. Ezek a megoldások valóban jobbá, hatékonyabbá tudják tenni a virtuális tanulási környezetet, azonban nem tudják teljes mértékben helyettesíteni a tanári jelenlétet, nem alakul ki személyes kapcsolat a kurzus résztvevői között, kevésbé lesz összetartó a közösség, és ezért megfigyelhető, hogy több lesz a

lemorzsolódó diák is (Esztelecki, Kőrösi, 2015).

Az okostelefonnal támogatott oktatás esetén a felület optimalizált kell, hogy legyen a kisebb méretű kijelzőre, valamint a tanegységek rövidebbek kell, hogy legyenek, mint a számítógéppel támogatott oktatás esetén. Az eszköz iránt táplált pozitív érzések sok esetben jó hatással vannak a teljesítményre. A Cisco felmérése szerint az amerikaiak 90%-a használja okostelefonját a munkája végzése során (Cisco, 2013), ezért feltételezhető, hogy ez a BYOD (Bring Your Own Device – Hozd a saját eszközöd) irányelv az iskolai környezetben is pozitív hatásokat érne el. Ennek igazolására nem is kell messzire nyúlnunk, hiszen az Eszterházy Károly Főiskola (Eger) kísérleti jelleggel követte a BYOD elveit, és a tanárok és a diákok visszajelzései alapján még egyik eszköz sem örvendett ennél nagyobb népszerűségnek (Kis, 2013).

Összefoglaló

Mint láthattuk a nyelvtanulásban a hagyományos nyomtatott forma mellett a hanghordozók segítségével történő tanulás nagy jelentőséggel bírt, melyet a számítógépek és az Internet elterjedése, valamint a bárhol és bármikor elérhető tanulás még hatékonyabbá tett. Először a számítógép alapú képzések domináltak, majd a Web alapú képzések a különböző kommunikációs formákkal kiegészülve újabb dimenziót nyitottak meg az idegennyelvek oktatásában. A CALL, vagyis a számítógéppel támogatott nyelvtanulás is pont ezen tulajdonságokat hangsúlyozza ki, kiemelve az IKT eszközök jelenlétének fontosságát.

A teljesen virtuális környezetben a tanár és a diákok valamint a diákok egymással nem találkozhatnak személyesen, a tananyagok letölthetőek, és a kommunikáció is teljes mértékben online történik. Ezt az egymástól való eltávolodást a blended learning vagyis a kevert módszer próbálja enyhíteni oly módon, hogy az online kurzus mellé tantermi foglalkozások is társulnak. Ezen képzési forma esetén a diákok a tananyag egy részét az intézmény falai között tudják elsajátítani, a másik részét pedig önálló időbeosztással akkor és ott, ahol azt a legjobban megfelelőnek tartják. Több kutatás is alátámasztotta, hogy ezen módszer esetén a tanulók kitartóbbak, kevesebben morzsolódnak le a kurzus során.

A Moodle, mint ingyenes és nyílt forráskódú oktatási keretrendszer a tantárgyak többségénél így az idegennyelvek oktatásában is jól használható. Ezen rendszer összetettsége és „idegensége” miatt a diákok a kommunikáció során inkább az általuk preferált közösségi oldalakat használják, és ezt kihasználva több oktatási rendszer is igyekszik ezeket a lehetőségeket a saját rendszerébe is beleintegrálni.

Az okostelefonok elterjedését és a felhasználók ezen készülék iránt táplált pozitív érzéseit kihasználva sokan a mobiltelefonokat is megpróbálják bevinni az oktatásba. Több ország is támogatja ezen indítványozást, mivel a BYOD-nak köszönhetően a kiadások mértéke nagyban csökkenthető, mivel az iskoláknak nincs szüksége újabbnál újabb számítógépek megvásárlására, mivel a diákok többsége már rendelkezik mobileszközzel, és azt az iskolába is magával viszi.

Források

Cisco (2013), BYOD Insights, A Cisco partner network study. (Letöltés ideje: 2015.04.20.)
<http://bit.ly/1fCSQXF>

Esztelecki Péter, Kőrösi Gábor (2015), A PHP-programozás alapjai kurzus bemutatása, XXI. Multimédia az oktatásban konferencia, II. IKT az oktatásban konferencia, Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka, Szerbia

Guy Posey, Thomas Burgess, Marcus Eason, Yawna Jones (2010), Advantages and Disadvantages of the Virtual Classroom and the Role of the Teacher (Letöltés ideje: 2015.04.20.)
http://www.swdsi.org/swdsi2010/sw2010_preceedings/papers/pa126.pdf

Henry Jay Becker (2000), Findings from the Teaching, Learning, and Computing Survey: Is Larry Cuban Right? Education Policy Analysis Archives Volume 8 Number 51 (Letöltés ideje: 2015.04.20.)
<http://www.crito.uci.edu/tlc/findings/ccsso.pdf>

- Horváth Cz. János (2004), Változó ismeretszerzési szokásaink: Elmélkedés az e-learning és az i-learning különbségéről, *Felnőttképzés*, 2004 2/2. p. 43-46
- Kéty András (2006), E-learning technikák alkalmazásának lehetőségei az idegennyelv-tanulásban, *Magyar Tudomány Napja*, 2006, (Letöltés ideje: 2015.04.20.)
http://elib.kkf.hu/okt_publ/tek_2006_29.pdf
- Kis-Tóth Lajos (2013), BYOD: Az oktatás támogatásának új lehetőségei, (Letöltés ideje: 2015.04.20.)
nws.niif.hu/ncd2013/docs/ehu/050.pdf
- Levy M. (1997), *CALL: context and conceptualisation*, Oxford: Oxford University Press
- McLoughlin, C., & Lee, M. (2007), Social software and participatory learning: Pedagogical choices with technology affordances in the Web 2.0 era. Paper presented at the Ascilite Conference 2007, Singapore.
- Mohamed, A. (2009): *Mobile Learning Transforming the Delivery of Education and Training*. AU Press, Athabasca University, Athabasca, Kanada, (Letöltés ideje: 2015.04.20.)
<http://www.zakelijk.net/media/boeken/Mobile%20Learning.pdf>
- Megan P. Stevenson, Min Liu (2007), Learning a Language with Web 2.0: Exploring the Use of Social Networking Features of Foreign Language Learning Websites, *Calico Journal*, 27(2) , (Letöltés ideje: 2015.04.20.)
https://www.calico.org/html/article_791.pdf